

Bibelens absolutte ufeilbarlighet – et enhetlig dogme?

Viktigheten av å skjelne mellom ulike argumentasjon til støtte for Bibelens absolutte ufeilbarlighet

Simeon Ottosen

Høgskolelektor, Fjellhaug Internasjonale Høgskole, Oslo

sottosen@fjellhaug.no

Abstract: The inerrancy of Scripture is often seen as a uniform doctrine. In this article, I argue that one must distinguish between different formulations of this belief. By comparing Carl Fredrik Wisløff's teachings on biblical inerrancy with the doctrine expressed in the Chicago Statement on Biblical Inerrancy, I show that there are some key differences between them which makes a distinction necessary.

Keywords: Bibelens absolutte ufeilbarlighet, Bibelsyn, Carl Fredrik Wisløff, Chicago Statement on Biblical Inerrancy

Det er mye uenighet i norsk kristenhet om Bibelens absolutte ufeilbarlighet.¹ Noen har de siste årene hevdet at denne læren har sitt opphav i kristen-fundamentalistiske kretser i USA, og at den først i nyere tid har blitt importert til Norge.² Andre påstår at kirken alltid har hevdet Bibelens absolutte ufeilbarlighet, og at læren også har vært en viktig del av et klassisk, norsk bibelsyn.³ Selv om det er uenighet om lærens opphav og betydning i en norsk kontekst, ser det ut til å eksistere et felles premiss om at læren om Bibelens absolutte ufeilbarlighet er en enhetlig størrelse eller et enhetlig dogme. Men er en slik forståelse av læren berettiget?

I denne artikkelen argumenter jeg for nødvendigheten av å skjelne mellom ulike former for absolutte ufeilbarhetslærer.⁴ For selv om det er enighet om at Bibelen er absolutt ufeilbarlig, kan et slikt syn begrunnes på ulike vis. De ulike begrun-

nelsene kan få direkte betydning for blant annet bibelsynet, bibeltolkningen, og lærens plass i en teologisk helhetskonsepsjon. Den ulike argumentasjonen og begrunnelsen for Bibelens absolutte ufeilbarlighet kan dermed gi ulike utslag for sentrale aspekter i teologien. Etter mitt syn er det derfor ikke tilstrekkelig å fastslå at læren om Bibelens absolutte ufeilbarlighet har gjort seg gjeldende; det er også nødvendig å undersøke *hvordan* læren har blitt formulert.

For å vise at det finnes viktige og relevante forskjeller mellom ulike lærer om Bibelens absolutte ufeilbarlighet, vil jeg i artikkelen undersøke og sammenlikne Carl Fredrik Wisløffs ufeilbarlighetslære med læren som uttrykkes i erklæringen «Chicago Statement on Biblical Inerrancy.» Disse to ufeilbarlighetslærene er valgt ut fordi de har vært betydningsfulle på hvert sitt vis og i hver sin kontekst. Wisløffs bibelsyn, forkynnelse og teologi

preget norsk teologi i mange tiår, og han hadde særlig stor innflytelse blant lekfolket og hos de lavkirkelige misjonsorganisasjonene.⁵ «Chicago Statement on Biblical Inerrancy» er på sin side den mest anerkjente erklæringen om Bibelens absolutte ufeilbarlighet i Nord-Amerika. Den har særlig hatt innflytelse i det evangelikale miljøet.⁶

Men disse to absolutte ufeilbarlighetslærene er også valgt ut fordi det – ved nærmere ettersyn – finnes interessante forskjeller mellom dem. Disse forskjellene er av en slik grad at det er både tjenlig og hensiktsmessig å skjelne mellom lærene.

Carl Fredrik Wisløffs ufeilbarlighetslære

Wisløffs ufeilbarlighetslære kan ikke løsrives fra hans skriftsyn,⁷ men må ses i sammenheng med det. Synet på Bibelen som absolutt ufeilbarlig henger nemlig tett sammen med bibelsynet for øvrig. Det er ikke lett å vite om et spesifikt aspekt ved et bibelsyn – som for eksempel læren om Bibelens inspirasjon – fører til en ufeilbarlighetslære, eller omvendt. En hjelpsom måte å tenke om dette forholdet på, er å se læren og ulike aspekter ved skriftsynet som gjensidig avhengig av hverandre.⁸ Nedenfor vil jeg utdype de aspektene ved Wisløffs skriftsyn som jeg mener er relevante for læren om Bibelens absolutte ufeilbarlighet.

Bibelsynet Wisløff formulerer står i tradisjonen etter den gammeltestamentlige professoren Carl Paul Caspari. Caspari var professor ved Universitet i Oslo, og argumenterte for et ortodoks-luthersk skriftsyn.⁹ I den lutherske ortodoksi sto synet på Bibelens absolutte ufeilbarlighet sterkt.¹⁰ Wisløff ble også influert av tysk og amerikansk teologi. Han henviste selv til Wilhelm Møller og Francis Pieper, som begge kan sies å ha innehatt et ortodoks-luthersk skriftsyn.¹¹ Hvor stor innflytelse

disse hadde når det gjaldt Wisløffs syn på Bibelen som absolutt ufeilbarlig, er likevel usikkert. Det er mulig å se konturene av Wisløffs skriftsyn allerede i slutten av 1920-årene, da han studerte teologi ved Det teologiske menighetsfakultet.¹²

Wisløffs bibelsyn ble kjent for allmennheten da han debatterte om skriftsynet med MF-stipendiat Ivar P. Seierstad i *Tidsskrift for teologi og kirke* i 1937 og 1938. Seierstad argumenterte for at Det gamle testamentet som en helhet – og ikke hvert ord hver for seg – måtte betraktes som Guds ord.¹³ Seierstad understreket særlig Skriftens formål, som han mente var å gjøre mennesker vis til frelse. Han kritiserte de som argumenterte for Skriftens ufeilbarlighet i de saker som ikke har med Skriftens formål å gjøre, som geografiske og historiske forhold.¹⁴ Seierstad argumenterte dermed for at Bibelens ufeilbarlighet var begrenset.

Wisløff hadde flere innvendinger mot Seierstads syn, og særlig to av dem er relevante i vår sammenheng. For det første argumenterer Wisløff for at forståelsen Seierstad gjør gjeldende – at Guds ord kun er det i Bibelen som kan gjøre vis til frelse – mangler tillit til Skriftens selvvitnesbyrd.¹⁵ Ifølge Wisløff må hvert ord i Bibelen betraktes som Guds ord, fordi Bibelen selv hevder å være Guds inspirerte ord i ett og alt. Dens inspirasjon begrenses ikke til visse områder eller avsnitt.¹⁶

For det andre argumenterer Wisløff for at det er vanskelig å sette en grense mellom det ufeilbarlige og det feilbarlige i Skriften. Wisløff siterer Ole Hallesby, som hevdet at Skriften skulle sette grensen for Skriftens ufeilbarlighet ved det gjenfødte menneskets egen subjektive opplevelse. Hallesbys syn er problematisk, skriver Wisløff, for opplevelsen kan variere hos forskjellige mennesker, og

med årene som går.¹⁷

Likevel forankrer også Wisløff bibel-synet i det gjenfødte menneskets erfaring. Han mener at når troen vekkes i et menneske, så «vet den sig opstått som frukt av ordet. ... Den vet derfor at Ordet er sannheten.»¹⁸ Denne troen må ifølge Wisløff leve i tillit til Bibelens selvvitnesbyrd, som sier at hele Bibelen er Guds ord.

I tiårene etter debatten mot Seierstad skrev Wisløff flere bøker, hefter og artikler om sitt bibelsyn. Her fortsetter han å vektlegge Bibelens selvvitnesbyrd. Wisløff begrunner blant annet Bibelens inspirasjon ut fra at apostlene selv hevder at Bibelen er inspirert av Gud. Han trekker frem bibelvers som 2.Tim 3,16 og 2.Pet 1,21,¹⁹ men mener Bibelens inspirasjon er forutsatt gjennom hele Det nye testamente.²⁰

Wisløff er forsiktig med å forklare hvordan Skriften har blitt inspirert, men argumenterer tydelig for Bibelens verbalinspirasjon. Han hevder at de menneskelige forfatterne – med alle sine tanker og egenskaper – har skrevet ned det som står i Bibelen. Men på samme tid har Den hellige ånd gitt de menneskelige forfatterne det de skulle skrive, samt måten det skulle skrives på. Det gir derfor lite mening for Wisløff å skulle skjelne mellom det i Skriften som er guddommelig og det som ikke er guddommelig.²¹ Skriften er guddommelig og menneskelig på samme tid.

Wisløff vektlegger ikke bare Skriftens selvvitnesbyrd, men også Jesu vitnesbyrd om Skriften. Siden Jesus er Guds sønn og menneskehetens frelser må vi betrakte hans syn på Skriften som bestemmende for vårt eget skriftsyn: «Hans [Jesus] stilling til Bibelen er den rette. ... Vi ser aldri at Jesus skjelnet mellom noe i Bibelen som var menneskelig og feilfullt, og noe som var guddommelig og ufeilbart ... Det var alt sammen forpliktende Guds ord for ham.»²²

Det er på bakgrunn av Bibelens selvvitnesbyrd og Jesu vitnesbyrd om Skriften at Wisløff ikke ønsker å si at det eksisterer noen feil i Bibelen. Han mener «[d]et sømmer seg for troen å innta det ydmyke standpunkt overfor Guds ord at vi innrømmer at vi ikke har noen forklaring, istedenfor straks å si: Dette er feilaktig.»²³ Wisløff formulerer dermed en absolutt ufeilbarhetslære, om enn noe varsomt. Når det gjelder Bibelens ufeilbarlighet i det som gjelder kristen tro og livsførsel, er han imidlertid adskillig skarpere: Her finnes det ingen selvmotsigelser i det bibelske materialet.²⁴ Det er viktig å betrakte Skriften som koherent og enhetlig, for hvis Bibelen virkelig er Guds ord så kan det ikke eksistere forskjellige budskap i den, hevder Wisløff. Det finnes bare ett budskap, og de bibelske forfatterne kan ikke tenke ulikt om for eksempel soteriologi eller kristologi. Dersom Peter og Paulus tilsynelatende motsier hverandre, så mener Wisløff feilen ligger hos bibelleseren, og ikke i Bibelen.²⁵

Wisløff er altså krystallklar på at Bibelen er ufeilbarlig i det som har med kristen tro og livsførsel å gjøre, og mer avdempet når det gjelder dens absolutte ufeilbarlighet. Dette gir også utslag i bibelsynsdebattene han deltok i. Selv om Wisløff både i debatten mot Seierstad og også i senere tid avgrenset seg fra en begrenset ufeilbarhetslære, er det ikke denne læren han først og fremst oppener mot. Wisløffs bibelsyn har størst brodd imot det han kaller for «liberalteologien». Han går kraftig i rette med flere teologer, som Rudolf Bultmann og Jacob Jervell,²⁶ og ønsker mot disse å understreke at Bibelen er en enhetlig, og ikke selvmotsigende, bok.²⁷

Om de teologer som står for et begrenset ufeilbarlighetssyn, sier Wisløff:

Men heller ikke med dette berører vi bibelkrisens egentlige grunn og vesen, for de teologer det her er tale om står sammen i tillit til det bibelske budskap om Guds frelsesgjerninger, og de regner med Bibelordet som inspirert, autoritativt budskap fra Gud ved profeter og apostler; derfor tror de også at det i NT er ett budskap fra Gud, ikke mange varierende religiøse overbevisninger.²⁸

Å fastholde Bibelens absolutte ufeilbarlighet er derfor ikke essensielt for Wisløff. Dette blir også tydelig når han siterer Luther, som hevder at Matteus kan ha gjort en feil da han siterte et skriftord fra Sakarja, men tillit det Jeremia.²⁹ Selv om Wisløff mener at Luther aldri antyder at det er objektive uoverensstemmelser i Bibelen, kritiserer han ikke Luther for å åpne for at Matteus har latt en liten feil stå i sitt evangelium.³⁰

To andre karakteristiske trekk ved Wisløffs skriftsyn må også nevnes: Hans syn på forholdet mellom Ånden og Skriften, samt hans vektlegging av at Skriften må tolkes med henblikk på det materiale prinsipp.³¹

Ifølge Wisløff står Ånden i et tredobbelte forhold til Skriften: For det første inspirerte Guds Ånd de bibelske forfatterne da de skrev Bibelen. For det andre virker Guds Ånd på mennesket når det hører eller leser ordet, og for det tredje kaster Skriften på den måten lys over Gud, så det gjenfødte mennesket lærer ham å kjenne.³²

Wisløff adresserer spørsmålet om Bibelens klarhet i forbindelse med Åndens forhold til Skriften. Selv om noen skriftsteder kan være dunkle, forkynner Skriften tydelig Kristi komme til verden, samt hans død og oppstandelse. Ifølge Wisløff er derfor Skriften klar.³³ Men Wisløff gjør, som Luther, et skille mellom Skrif-

tens indre og dens ytre klarhet. Dens ytre klarhet består i at Skriften ikke trenger noen ytre instans for at den skal kunne forstås. Likevel er mennesket avhengig av en indre klarhet, som Ånden virker gjennom Skriftens ord, for « ... på grunn av hjertenes formørkelse kan menneskene ikke fatte Ordet som Guds personlige tiltale før Guds Ånd gir sin nåde.»³⁴ Åndens vitnesbyrd er derfor avgjørende for at mennesket skal kunne forstå Skriften rett.

For Wisløff har Ånden en helt spesiell gjerning med Skriftens ord, nemlig å gjøre Jesus levende for den som leser og hører dette ordet.³⁵ Derfor kan Wisløff si at ingen har forstått Skriften dersom Skriften ikke er forstått «som Guds vitnesbyrd om Sønnen.»³⁶ Sønnen, Jesus Kristus, får dermed en sentral rolle i Wisløffs skriftsyn.

Jesu sentrale rolle i Wisløffs skriftsyn kommer også til syne når Wisløff skriver at Bibelens autoritet ikke bare ligger i det formale, men også det materiale, prinsipp.³⁷ Wisløff er kritisk til de som bruker det materiale prinsipp som en norm til å bestemme hva i Skriften som skal forstås som Guds ord og ikke, men mener likevel at skrifttolkningen avhenger av det:

Dersom man ensidig taler om 'det står i Bibelen', og ikke passer på å se Jesus Kristus som Skriftens herre og konge, så kan resultatet bli temmelig vilkårlig. Ordet skal leses ut fra det bibelske vitnesbyrd om frelsen av nåde ved tro for Jesu skyld. Bare på den måten kan en få det rette lys over Skriften.³⁸

For å unngå tilfældigheter i skrifttolkningen, må derfor Skriften leses med henblikk på det materiale prinsipp.

I *Jeg vet på hvem jeg tror*, oppsummerer Wisløff sitt bibelsyn på kort og konsist vis: «Bibelen er Guds eget ord. Den er blitt til ved Guds Ånds inspirasjon, og er

i alle deler troverdig og pålitelig, uten feil og selvmotsigelser. Det gjelder å lese Bibelen og forstå den i overensstemmelse med Ånden og de hellige forfatters eget siktepunkt, som er menneskers frelse til ære for Jesu navn.»³⁹

Chicago Statement on Biblical Inerrancy

«Chicago Statement on Biblical Inerrancy» ble formulert noen tiår etter at Wisløff argumenterte for en absolutt ufeilbarlighetslære i skriftsytdebatten mot Seierstad. Men spørsmålet om Bibelens ufeilbarlighet har i flere århundre vært kontroversielt i amerikansk teologi, spesielt innenfor det evangelikale miljøet.⁴⁰ Særlig i perioden mellom 1955 og 1985 var spørsmålet hyppig debattert i forskjellige kirkesamfunn og på forskjellige teologiske institusjoner.⁴¹

En av de mest opphetede debattene foregikk på Fuller Theological Seminary på 1960- og 70-tallet. I 1972 fjernet Fuller Theological Seminary henvisningen til Bibelens absolutte ufeilbarlighet fra sin lærebekjennelse, noe som skapte stor debatt. Kontroversen brøt ut for fullt da Harold Lindsell, en av grunnleggerne av institusjonen som selv argumenterte for Bibelens absolutte ufeilbarlighet, gjennomgikk Fuller-situasjonen i den kontroversielle boken *The Battle for the Bible* fra 1976.⁴²

I kjølvannet av Fuller-kontroversen og debatten i forbindelse med *The Battle for the Bible*, ble «International Council on Biblical Inerrancy» stiftet.⁴³ Hensikten med ICBI var klar – De skulle fastslå at læren om Bibelens absolutte ufeilbarlighet alltid hadde vært vital for kirkens lære, og at den måtte fortsette å være det. For å oppnå dette inviterte lederne av ICBI evangelikale ledere fra forskjellige kirkesamfunn og sammenhenger til et møte i Chicago 26-28. oktober 1978. Her stemte

240 av 268 delegater i favør av det som i dag er kjent som «Chicago Statement on Biblical Inerrancy.»⁴⁴ Blant de som signerte erklæringen var innflytelsesrike, evangelikale teologer som J.I. Packer og R.C. Sproul.

I denne artikkelen er det ikke rom for en bred analyse av CSBI.⁴⁵ Jeg skal derfor trekke frem noen karakteristiske kjennetegn ved erklæringen. Først skal jeg se på hva erklæringen har til felles med Wisløffs lære om Bibelens absolutte ufeilbarlighet, før jeg så skal undersøke de delene av erklæringen som skiller seg fra Wisløffs forståelse av læren. Underveis vil jeg trekke inn argumentasjon fra Richard Albert Mohler jr. – president i The Southern Baptist Theological Seminary – og allerede nevnte Harold Lindsell. Begge har eksplisitt gitt sin støtte til CSBI,⁴⁶ og deres argumentasjon kan belyse de avgjørende forskjellene som eksisterer mellom CSBI og Wisløffs ufeilbarlighetslære.

CSBI består av et forord, en kort uttalelse med fem punkter, 19 artikler som bekrefter eller avkrefter påstander om Bibelens absolutte ufeilbarlighet, samt en tillagt utleggelse. Erklæringens forskjellige deler begrunner og utdyper læren om Bibelens absolutte ufeilbarlighet, som defineres slik: «We affirm that Scripture in its entirety is inerrant, being free from all falsehood, fraud, or deceit.»⁴⁷ *Hele* Skriften regnes for å være ufeilbarlig. Dens absolutte ufeilbarlighet begrunnes blant annet i Bibelens inspirasjon: «We affirm that Scripture, having been given by divine inspiration, is infallible, so that, far from misleading us, it is true and reliable in all the matters it addresses.»⁴⁸

I Chicago-erklæringen fremmes det en verbalinspirasjonslære: «We affirm that the whole of Scripture and all its parts, down to the very words of the original, were given by divine inspiration.»⁴⁹

Bibelens inspirasjon er dermed ikke begrenset til et visst innhold i Skriften, og det samme gjelder forståelsen av Bibelen som Guds ord: «We affirm that the written Word in its entirety is revelation given by God.»⁵⁰ CSBI argumenterer dermed, som Wisløff, for at hele Bibelen – i alle dens ord og deler – er Guds inspirerte og ufeilbarlige ord.

Et annet likhetstrekk CSBI har med Wisløffs ufeilbarlighetslære, er dens vektlegging av Bibelens selvvitnesbyrd: «We affirm that the doctrine of Inerrancy is grounded in the teaching of the Bible about inspiration.»⁵¹ Ifølge Chicago-erklæringen begrunner Bibelen selv dens ufeilbarlighet. I uttalelsen trekkes det også frem at Jesus selv hevder at Skriften ikke kan brytes (Joh 10,35), og at Jesu underordning under Skriften vitner om dens autoritet.⁵²

CSBI begrunner først og fremst Bibelens absolutte ufeilbarlighet gjennom objektive kriterier, men også et subjektivt element har fått innpass i uttalelsen. Flere steder i Chicago-erklæringen trekkes erfaringen til det gjennfødte mennesket frem: «The Holy Spirit, Scripture's divine Author, both authenticates it to us by His inward witness and opens our minds to understand its meaning.»⁵³ I likhet med Wisløff vektlegger Chicago-erklæringen Den hellige ånds arbeid i det troende mennesket. Den hellige ånd hjelper mennesket til å forstå Skriften, samt forsikrer den troende om Skriftens sannhet.⁵⁴

Uttalelse 4 gir en korfattet og presis oppsummering av CSBIs ufeilbarlighetslære: «Being wholly and verbally God-given, Scripture is without error or fault in all its teaching, no less in what it states about God's act in creation, about the events of world history, and about its own literary origins under God, than in its witness to God's saving grace in indi-

vidual lives».⁵⁵

Det finnes altså mange fellestrekk mellom CSBI og Wisløffs ufeilbarlighetslære. Argumentasjonen og begrunnelsen for læren er i flere tilfeller lik. Likevel mener jeg at det finnes minst tre betydelige ulikheter mellom lærene.

For det første forankres læren om Bibelens absolutte ufeilbarlighet på ulikt vis. I likhet med Wisløff knytter Chicago-erklæringen Bibelens ufeilbarlighet til Bibelens inspirasjon, men læren forankres også i Guds fullkommenhet.⁵⁶ Dette blir klart allerede i første setning av den korte uttalelsen: «God, who is himself truth and speaks truth only, has inspired Holy Scripture.»⁵⁷ For at Guds fullkommenhet skal få en reell tyngde som et argument for Bibelens absolutte ufeilbarlighet, er det nødvendig at Gud og Skriften kobles sammen. Dette gjøres ved læren om Bibelens verbalinspirasjon – at Gud har bestemt hvert eneste ord i Bibelens opprinnelige tekst.⁵⁸ Læren om Bibelens verbalinspirasjon er essensiell for at Bibelen kan betraktes som absolutt ufeilbarlig, men det er først og fremst fordi Bibelen er verbalinspirert av en fullkommen Gud som bare kan snakke sant.

Et eksempel på hvor sentrale disse argumentene i CSBI er, vises i Mohler jr.s behandling av spørsmålet om hvorvidt Apg 9,7 og Apg 22,9 motsier hverandre. Han skriver: «First, I would simply and straightforwardly assert that any problem with our understanding of these two verses lies in our interpretation and not in the texts themselves.»⁵⁹ For Mohler jr. er det umulig å forestille seg at Bibelen er selvmotsigende eller at den inneholder feil. Det kan ikke være tilfelle, fordi Gud, som har inspirert hvert eneste ord i Bibelen som dens egentlige forfatter, ikke kan lyve.⁶⁰

Det er menneskets egen tolkning som

skaper vanskeligheter, og det er noe Mohler jr. kan hevde før han har undersøkt de omtalte bibeltekstene.

Det er en tydelig forskjell mellom Wisløff – som vil unngå å tale om feil i Skriften – og Mohler jr. – som fastslår at det ikke kan finnes feil i Bibelen. Denne ulikheten skyldes at Mohler jr. – på samme vis som CSBI – særlig forankrer læren om Bibelens absolutte ufeilbarlighet i Guds fullkommenhet kombinert med Bibelens verbalinspirasjon. Hvis Gud er fullkommen, og kun kan snakke sant, og hvis Bibelen er Guds verbalinspirerte ord, følger det nødvendigvis at det ikke kan eksistere feil i Bibelen.⁶¹

Wisløff setter ikke opp en slik syllogisme, og med ett mulig unntak forankrer han heller ikke Bibelens absolutte ufeilbarlighet i Guds fullkommenhet.⁶² Wisløff argumenterer primært for Bibelens absolutte ufeilbarlighet på grunnlag av Bibelens selvitnesbyrd og Jesu lære om Skriften. Også i Chicago-erklæringen trekkes Skriftens selvitnesbyrd og Jesu lære om Skriften frem, men det vektlegges i mindre grad enn hos Wisløff.

For det andre er det også ulikheter mellom Wisløff og CSBI når det gjelder lærens viktighet. I CSBI hevdes det at et syn på Bibelen som absolutt ufeilbarlig er «vital to a sound understanding of the whole of the Christian faith», og at Skriftens autoritet uunngåelig svekkes hvis læren om Bibelens absolutte ufeilbarlighet forkastes. En avvisning av læren vil føre til at enkeltmennesker og kirken lider store tap.⁶³ CSBI fremmer her en «domino-effekt»-logikk. Dersom læren om Bibelens absolutte ufeilbarlighet faller, så vil også flere viktige aspekter ved den kristne tro falle. Domino-effekten er særlig tydelig i Lindsells argumentasjon. Lindsell er bekymret for generasjonene som følger etter at Bibelens absolutte

ufeilbarlighet har blitt avvist. Disse vil gå lengre enn sine forgjengere, og ikke nøye seg med å begrense Skriftens ufeilbarlighet til det som har med lære og liv å gjøre. Lindsell hevder derfor at å åpne for feil i Bibelen er som å lage et lite hull i en demning. På et eller annet tidspunkt vil demningen bryte, og alt vann vil slippe gjennom. Å åpne for feil i Bibelen vil føre til at den liberale teologi, på et eller annet tidspunkt, gjør sitt fulle inntog.⁶⁴

Wisløff er i likhet med Lindsell urolig med tanke på å åpne for feil i Skriften, fordi elevene alltid går lengre enn sin mester.⁶⁵ Han frykter konsekvensene av å avvise læren om Bibelens absolutte ufeilbarlighet. Men Wisløff fremmer ikke den samme «domino-effekt»-logikken som vi finner i CSBI eller hos Lindsell. Han påstår ikke at kirken og enkeltmennesker vil lide store tap dersom læren avvises, og han hevder heller ikke at læren er svært viktig for den kristne tro. For Wisløff er det liberalteologien – med dens avvisning av Bibelens enhetlige budskap – som skaper en bibelkrise. Selv om Wisløff er uenige med de som argumenterer for Bibelens begrensede ufeilbarlighet, er det ikke her kampen står, for disse bekrefter jo blant annet Bibelens inspirasjon og autoritet.⁶⁶ Wisløff mener ikke at læren om Bibelens absolutte ufeilbarlighet er uviktig, men gir den en mindre betydning enn det CSBI gjør.

For det tredje er det ulikhet knyttet til hvordan Skriften skal leses og forstås. Selv om Wisløff argumenterer for Bibelens absolutte ufeilbarlighet, vektlegger han også at Bibelen må leses med henblikk på det materiale prinsipp, nemlig læren om rettferdiggjørelsen av nåde ved troen på Jesus. Dersom det materiale prinsipp neglisjeres i skrifttolkningen, vil tolkningen bli vilkårlig, ifølge Wisløff.⁶⁷

Et slik perspektiv mangler i CSBI. I den

tillagte utleggelsen trekkes Jesus frem som det sentrale temaet i Skriften, og Skriften ses på som Faderens vitnesbyrd om Sønnen.⁶⁸ Men selv om Jesus gis en viktig rolle i Chicago-erklæringen, nevnes ikke det materiale prinsipp i forbindelse med skriftsyn eller skrifttolkning. Skrifttolkningsprinsippet som særlig vektlegges er at skrift skal tolke skrift.⁶⁹

En mulig årsak til dette kan være at Wisløffs bibelsyn er formulert i en norsk, luthersk kontekst der lutherske skrifttolkningsprinsipp har gjort seg gjeldende. Ifølge Ingemar Øberg er læren om rettferdiggjørelsen ved troen – det materiale prinsipp – det grunnleggende hermeneutiske prinsipp for Luther.⁷⁰ Også i de lutherske bekjennesskrifter blir det materiale prinsippet betraktet som Skriftens sentrale tema som hele Skriften må leses ut fra.⁷¹

Jesu Kristi person og frelseverk gis en viktig rolle også i et reformert skriftsyn, men ikke på samme vis som i lutherdommen. For eksempel er det materiale prinsipp ikke nevnt i kapittelet om Den hellige skrift i den anerkjente reformerte bekjennelsen «The Westminster Confession of Faith». Prinsippet om at skrift skal tolke skrift er derimot trukket frem som det grunnleggende hermeneutiske prinsipp.⁷² Selv om CSBI er ment å være en erklæring på felles, evangelikal grunn, ser et reformert skriftsyn derfor ut til å ha fått et visst gjennomslag i erklæringen.

Ulikhetenes reelle konsekvenser

Oppsummert kan vi si at det er mange fellestrekk mellom CSBI og Wisløffs utforming av læren om Bibelens absolutte ufeilbarlighet, men at det også eksisterer viktige forskjeller. Disse forskjellene er store nok til at det rettferdiggjør en skjelling mellom lærene. Det er ikke uviktig hvordan læren forankres, for selv om

man ender opp med det samme resultatet – at Bibelen betraktes som absolutt ufeilbarlig – har man kommet frem til resultatet på ulikt vis. Forskjellene når det gjelder skrifttolkning er heller ikke uvesentlige; det er mulig å gi gode grunner for at visse skriftsteder forstås ulikt, basert på om de tolkes på bakgrunn av det materiale prinsipp eller ikke.⁷³

Selv om forskjellene jeg har nevnt ovenfor er betydelige, rettferdiggjøres en skjelling mellom disse to ufeilbarhetslærene særlig av de pastoral-teologiske implikasjonene som de to lærene fører med seg. Chicago-erklæringen og Mohler jr. forankrer ufeilbarhetslæren i en mer eller mindre eksplisitt syllogisme som gjør at konklusjonen om Bibelens absolutte ufeilbarlighet følger med nødvendighet. Dette kan skape anfektelse for et menneske som for eksempel har ment at Bibelen er absolutt ufeilbarlig, men som etter hvert anser det som sannsynlig at det finnes reelle feil i Skriften. For ifølge CSBI og Mohler jr. er jo en slik feil en umulighet. Og hva skal da dette mennesket gjøre? Må forståelsen av Bibelen som Guds inspirerte ord avvises dersom det finnes en objektiv feil i den? Eller er det slik at Gud faktisk kan lyve i sitt eget ord?

CSBI setter mye på spill når de forankrer læren om Bibelens absolutte ufeilbarlighet i Guds fullkommenhet. For da har Bibelens absolutte ufeilbarlighet ikke bare å gjøre med Skriftens troverdighet, men også med Guds troverdighet. Bibelens absolutte ufeilbarlighet blir dermed en svært viktig trosartikkel. Dette tar CSBI konsekvensen av når de hevder at en avvisning av læren fører til at kirken og enkeltmennesker vil lide store tap, og at Bibelens autoritet uunngåelig svekkes. Om det er grunnlag for å gi læren en så stor betydning som CSBI gjør, skal jeg ikke ta stilling til i denne artikkelen. Men

at det kan skape ytterligere uro for et menneske som strever med å få bibelteks-ter til å gå opp, er det liten tvil om. For i Chicago-erklæringen er ikke dogmet om Skriftens absolutte ufeilbarlighet perifert for den kristne tro, men sentralt. Både Bibelens og Guds troverdighet hviler på det.

I Wisløffs absolutte ufeilbarlighetslære er saken annerledes. Han setter ikke opp en syllogisme der konklusjonen – at Skriften er absolutt ufeilbarlig – unngåelig følger av to premisser – at Gud er fullkommen, og at Gud har verbalinspirert Bibelen. Wisløff hevder heller ikke at læren er svært viktig for den kristne tro, men mener at Bibelens autoritet ivaretas i en begrenset ufeilbarlighetslære. Wisløffs argumentasjon for Bibelens absolutte ufeilbarlighet gjør at et menneske som har blitt overbevist om at det er en objektiv feil i Skriften, i større grad kan senke skuldrene. For læren er ikke noe Bibelens autoritet, eller den kristne tro som sådan, står og faller på.

Konklusjon

Sammenlikningen av ufeilbarlighetslæren Wisløff formulerer og den som uttrykkes i CSBI, gjør det klart at en skjelling mellom ulike formuleringer av læren om

Bibelens absolutte ufeilbarlighet er hensiktsmessig. Læren kan ikke betraktes som en enhetlig størrelse, for argumentasjonen og begrunnelsen for læren kan være ulike. Og den ulike begrunnelsen og argumentasjon for læren kan gi ulike konsekvenser og utslag. Ulikhetene mellom Wisløffs ufeilbarlighetslære og Chicago-erklæringen får blant annet betydning for skriftsynet og skrifttolkningen, samt også noen pastoral-teologiske konsekvenser. Det er derfor viktig å ikke se på konklusjonen om at Bibelen er absolutt ufeilbarlig isolert, men heller undersøke hvordan læren formuleres i sin helhet.

Konklusjonen om at det må skjelnes mellom ulike absolutte ufeilbarlighetslærer åpner for flere interessante spørsmål, særlig når det gjelder synet på Bibelens absolutte ufeilbarlighet i en norsk kontekst. Er det først og fremst Wisløffs absolutte ufeilbarlighetslære som har gjort seg gjeldende i Norge? Eller har andre absolutte ufeilbarlighetslærer, som for eksempel Chicago-erklæringen, også preget norsk teologi? Og hvilke absolutte ufeilbarlighetslærer kommer til uttrykk i Norge i dag? Spørsmål som disse er det dessverre ikke mulig å gi et tilfredsstillende svar på her. De får være tema for en annen, fremtidig artikkel.

Noter

¹ I norsk teologi har det ofte blitt gjort et skille mellom Bibelens begrensede og absolutte ufeilbarlighet. I en begrenset ufeilbarlighetslære er ufeilbarlighetens område avgrenset til innhold i Bibelen som berører «lære og liv», mens en slik avgrensning ikke eksisterer i en absolutt ufeilbarlighetslære. Når det henvises til læren om Bibelens ufeilbarlighet, er det ofte snakk om ufeilbarlighet i en absolutt forstand.

² Se f.eks Harald Hegstad, *Gud, verden og håpet – innføring i kristen dogmatikk* (Oslo: Luther Forlag, 2015), 49–51. Hegstad hevder at læren om Bibelens fullstendige ufeilbarlighet har utgangspunkt i et fundamentalistisk bibelsyn, formulert i Amerika på begynnelsen av 1900-tallet. Se også Oddvar Johan Jensens uttalelser her: Andreas W.H. Lindvåg, «– Bibelkonservative har blitt mer aggressive», *Vårt Land*, 15. august 2014, <https://www.vl.no/troogkirke/bibelkonservative-har-bli-mer-aggressive-1.88500>. Jensen påstår at en amerikansk fundamentalisme har gjort seg gjeldende i norsk teologi de siste 50-60 årene, særlig i norske misjonsorganisasjoner.

³ Se for eksempel Torkild Masvie, «Kirkehistorie og MFs bibelsyn», *Dagen*, 20. august 2014, https://www.dagen.no/meninger/21/08/2014/Kirkehistorie_og_MFs_bibelsyn-104777.

⁴ Gjennom artikkelen varierer jeg mellom å skrive «ulike former for», «varianter av», og «ulike formuleringer av» læren om Bibelens absolutte ufeilbarlighet. Etter mitt syn er det noe mindre presist å si «ulike absolutte ufeilbarlighetslærer», siden de ulike formuleringene av læren ender opp med samme konklusjon: at Bibelen er absolutt ufeilbarlig. Likevel har jeg valgt å skrive «ulike absolutte ufeilbarlighetslærer» flere steder i artikkelen for enkelthets skyld.

⁵ Egil Sjaastad, *Carl Fr. Wisløff: presten som ble misjonsfolkets professor*, Kyrkjefag profil, nr. 27 (Kristiansand: Portal, 2016), 9–10. Selv om Wisløffs teologi og skriftsyn er mindre aktuelt i dag enn tidligere, blir han fremdeles trukket frem i norsk, teologisk debatt. Se Raymond Lillevik, *Bibelen på slakk line* (Follese: Frem forlag, 2020).

⁶ Se Norman L. Geisler og William C. Roach, *Defending Inerrancy: Affirming the Accuracy of Scripture for a New Generation* (Grand Rapids, Michigan: Baker Books, 2011), 19–24. Chicago Statement on Biblical Inerrancy har også spilt en viktig rolle i nyere teologisk debatt. Se for eksempel G. K. Beale, *The Erosion of Inerrancy in Evangelicalism* (Wheaton, Illinois: Crossway Books, 2008); F. David Farnell og Norman L. Geisler, red., *Vital Issues in the Inerrancy Debate* (Eugene, Oregon: Wipf & Stock, 2015); J. Merrick og Stephen M. Garrett, red., *Five Views on Biblical Inerrancy*, Counterpoints: Bible and Theology (Grand Rapids, Michigan: Zondervan, 2013).

⁷ I artikkelen bruker jeg begrepene «bibelsyn» og «skriftsyn» synonymt. Med skriftsyn mener jeg «et helhets-syn på Skriften som ligger til grunn for tilnærmingen til de aktuelle tekster.» Torleiv Austad, *Tolkning av kristen tro: metodespørsmål i systematisk teologi* (Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2008), 105.

⁸ «Chicago Statement on Biblical Inerrancy» viser at det er en tydelig sammenheng mellom forskjellige aspekter ved skriftsynet og Bibelens ufeilbarlighet. For eksempel kobles Bibelens koherens og inspirasjon med læren om Bibelens ufeilbarlighet.

⁹ Caspari representerte ett av to hovedsyn på Bibelen som preget norsk teologi på denne tiden. Det andre bibelsynet – et moderat kritisk bibelsyn – var Gisle Johnson den mest kjente representanten for. Se Arne Helge Teigen, «Carl Fr. Wisløffs bibelsyn», i *Teologen Carl Fr. Wisløff: en antologi hundre år etter hans fødsel*, red. Sverre Bøe (Oslo: FMH-Forlaget, 2008), 7.

¹⁰ Se for eksempel Robert D. Preus, *The Theology of Post-Reformation Lutheranism* (Saint Louis, Missouri: Concordia Pub. House, 1970), 341.

¹¹ Teigen, «Carl Fr. Wisløffs bibelsyn», 7; 11–13.

¹² Sjaastad, *Carl Fr. Wisløff*, 44.

¹³ Ivar P. Seierstad, «Vårt forhold til Det Gamle Testamente, praktisk og teoretisk», *Tidsskriftet for Teologi og Kirke* 8, nr. 8 (1937): 170.

¹⁴ Seierstad, 168.

¹⁵ Carl Fr. Wisløff, «Vårt forhold til G.T. praktisk og teoretisk», *Tidsskriftet for Teologi og Kirke* 8, nr. 8 (1938): 248.

¹⁶ Carl Fr. Wisløff, «Hvor er grensen mellom det feilfrie og det feilbare i Skriften?», *Tidsskriftet for Teologi og Kirke* 9, nr. 2 (1938): 140.

¹⁷ Wisløff, 136.

¹⁸ Wisløff, «Vårt forhold til G.T. praktisk og teoretisk», 248.

¹⁹ Carl Fr. Wisløff, *Vi kan stole på Bibelen* (Oslo: A.S Lunde & Co.s Forlag, 1968), 38–39.

²⁰ Carl Fr. Wisløff, *Guds Ord står fast* (Oslo: Lutherstiftelsens forlag, 1966), 44–45.

²¹ Carl Fr. Wisløff, *Jeg vet på hvem jeg tror*, 4. utgave (Oslo: Lunde Forlag, 1980), 22.

²² Carl Fr. Wisløff, *Jeg vet på hvem jeg tror*, 2. utgave (Oslo: Lunde Forlag, 1963), 19.

²³ Wisløff, *Jeg vet på hvem jeg tror*, 1980, 30.

²⁴ Wisløff, *Vi kan stole på Bibelen*, 45.

²⁵ Wisløff, 47.

²⁶ Se for eksempel Wisløff, *Guds Ord står fast*.

²⁷ *Vi kan stole på Bibelen*, 47–48.

²⁸ Wisløff, *Guds Ord står fast*, 32–33.

²⁹ Skriftstedet det henvises til er Matt 27,9–10.

³⁰ Wisløff, *Guds Ord står fast*, 73–74.

³¹ Wisløff skiller mellom Bibelens formale og materiale prinsipp. For Wisløff er det formale prinsipp at Skriften alene skal betraktes som dommer i det som dreier seg om troen, mens det materiale prinsipp er «læren om retferdiggjørelse av nåde ved tro.» Wisløff, *Guds Ord står fast*, 23.

³² Carl Fr. Wisløff, *Ordet fra Guds munn aktuelle tanker om forkynnelsen* (Oslo: Lunde, 1988), 32.

³³ Wisløff, 35.

³⁴ Wisløff, 36.

³⁵ Wisløff, 38.

³⁶ Wisløff, 39.

³⁷ Det kan argumenteres for at å lese Skriften i lys av det materiale prinsipp heller dreier seg om skrift-tolkning enn skriftsyn. Men Wisløff kobler Bibelens formale og materiale prinsipp til spørsmålet om Bibelen er Guds ord og til Bibelens autoritet, som må kunne sies å berøre bibelsynet. Dette prinsippet er derfor relevant for Wisløffs skriftsyn. Uansett er det en tett forbindelse mellom skriftsyn og skrifttolkning, og det er vanskelig å sette opp vannrette skott mellom dem.

³⁸ Wisløff, *Guds Ord står fast*, 25.

³⁹ Wisløff, *Jeg vet på hvem jeg tror*, 1980, 32.

⁴⁰ Harold Ockenga, «Forord», i *The Battle for the Bible* (Grand Rapids: Zondervan, 1981), 10–12.

⁴¹ R. Albert Mohler jr., «When the Bible Speaks, God Speaks: The Classic Doctrine of Biblical Inerrancy»,

- i *Five Views on Biblical Inerrancy*, red. Stephen Garrett og Stanley Gundry (Grand Rapids, Michigan: Zondervan Pub. House, 2013), 32.
- ⁴² For en kort gjennomgang av de viktigste debattene, se Geisler og Roach, *Defending Inerrancy*, 17-24.
- ⁴³ Geisler og Roach, 23.
- ⁴⁴ Mohler jr., 35.
- ⁴⁵ I artikkelen forkorter jeg «Chicago Statement on Biblical Inerrancy» til «CSBI». Noen steder skriver jeg også «Chicago-erklæringen.»
- ⁴⁶ Se Mohler jr., «When the Bible Speaks, God Speaks: The Classic Doctrine of Biblical Inerrancy». Jeg har ikke klart å finne Lindsell sitt navn under oversikten over de som signerte CSBI. Men det står at han gjorde så her: Southwestern Baptist Theological Seminary, «Chicago Statement on Biblical Inerrancy».
- ⁴⁷ Artikkel 12 i Norman L. Geisler, red., «The Chicago Statement on Biblical Inerrancy», i *Inerrancy* (Grand Rapids, MI: Zondervan Pub. House, 1980), 496.
- ⁴⁸ Artikkel 11 i Geisler, 496.
- ⁴⁹ Artikkel 6 i Geisler, 496.
- ⁵⁰ Artikkel 3 i Geisler, 494.
- ⁵¹ Se artikkel 15 i Geisler, 497.
- ⁵² Se den tillagte uttalelsen i Geisler, 499–500.
- ⁵³ Se uttalelse 3 i Geisler, 494.
- ⁵⁴ Se artikkel 17 i Geisler, 497.
- ⁵⁵ Geisler, 494.
- ⁵⁶ Istedenfor «Guds fullkommenhet», kunne begrep som «Guds egenskaper» eller «Guds sannhet» bli brukt. Jeg synes imidlertid «Guds fullkommenhet» er det mest presise begrepet i denne sammenhengen.
- ⁵⁷ Geisler, «The Chicago Statement on Biblical Inerrancy», 494.
- ⁵⁸ Se f.eks artikkel 6 og 7 i Geisler, 495.
- ⁵⁹ Mohler jr., «When the Bible Speaks, God Speaks: The Classic Doctrine of Biblical Inerrancy», 53.
- ⁶⁰ Mohler jr., 43–45.
- ⁶¹ Spørsmålet om denne syllogismen er gyldig eller ikke, skal jeg ikke drøfte i denne artikkelen. Mitt poeng er at en slik logikk fremtrer i uttalelsen og hos Mohler jr. Denne logikken finner vi også i den sentrale, reformerte bekjennelsen Westminster Confession of Faith. Her begrunnes imidlertid Bibelens autoritet, og ikke dens absolutte ufeilbarlighet, i det faktum at Gud er sannheten selv og at han er forfatter av Bibelen, Guds inspirerte ord. Se kapittel 1, artikkel 2 og 4 i Westminster Assembly, *The Westminster Confession of Faith*. (Glasgow: Free Presbyterian Publications, 1997). En slik logikk og argumentasjon finner vi ikke i de lutherske bekjennessskrifter, men det endrer seg allerede i den lutherske ortodoksi. Se for eksempel Preus, *The Theology of Post-Reformation Lutheranism*, 341.
- ⁶² I et av sine hefter om skriftsynet siterer Wisløff fra en hendelse i boken «Pilegrims vandring». En person ved navn Kristen hevder at Skriften er sann fordi den er skrevet av Gud som ikke kan lyve, og ifølge Wisløff kan vi ha den samme tilliten til Bibelen. Se Wisløff, *En grunn å stå på – en kurs å følge*, 27. Wisløff utdyper imidlertid ikke dette poenget, og jeg har ikke funnet andre eksempler på at han forankrer Bibelens ufeilbarlighet i Guds fullkommenhet. Det kan derfor ikke regnes for å være avgjørende for hvordan Wisløff begrunner sin ufeilbarlighetslære.
- ⁶³ Se uttalelse 5 i Geisler, «The Chicago Statement on Biblical Inerrancy», 494.
- ⁶⁴ Harold Lindsell, *The Battle for the Bible* (Grand Rapids, Michigan: Zondervan Pub. House, 1976), 159–60.
- ⁶⁵ Wisløff, «Hvor er grensen mellom det feilfrie og det feilbare i Skriften?», 137.
- ⁶⁶ Se side 4.
- ⁶⁷ Se side 5.
- ⁶⁸ Se utleggelsen i Geisler, «The Chicago Statement on Biblical Inerrancy», 499; Se også artikkel 3 i International Council on Biblical Inerrancy, «The Chicago Statement on Biblical Hermeneutics», 1982, https://library.dts.edu/Pages/TL/Special/ICBI_2.pdf. Etter Chicago-erklæringen om Bibelens ufeilbarlighet oppsto det et behov for å klargjøre hvordan Skriften skulle fortolkes. I 1982 samlet de samme som sto bak CSBI seg om en erklæring om bibelsk hermeneutikk. Her sies det at Kristus er det sentrale tema i Skriften, og at enhver tolkning som avviser dette må forkastes. Men heller ikke i denne uttalelsen blir det materiale prinsipp trukket frem i forbindelse med skrifttolkningen.
- ⁶⁹ Se artikkel 18 i Geisler, «The Chicago Statement on Biblical Inerrancy», 497.
- ⁷⁰ Ingemar Öberg, *Bibelsyn och bibeltolkning hos Martin Luther* (Skellefteå: Artos, 2002), 532–35.
- ⁷¹ Ralph A. Bohlmann, *Principles of Biblical Interpretation in the Lutheran Confessions*, Rev. ed (St. Louis, Missouri: Concordia Pub. House, 1983), 69–74.
- ⁷² «The infallible rule of interpretation of Scripture is the Scripture itself». Se kapittel 1, artikkel 9 i Westminster Assembly, *The Westminster Confession of Faith*.
- ⁷³ For eksempel var det en forskjell mellom Calvin og Luthers forståelse av gammeltestamentlige tekster. Luther foretok ofte kristologiske tolkninger, mens Calvin var mer opptatt av tekstens bokstavelige, grammatiske og historiske mening. Se Robert Kolb og Carl E. Trueman, *Between Wittenberg and Geneva: Lutheran and Reformed Theology in Conversation* (Grand Rapids, Michigan: Baker Academic, 2017), 25. En årsak til denne ulikheten kan være Luthers vektlegging av at Bibelen må leses med henblikk på det materiale prinsipp.